

تصویب استانی شدن مدیریت حوزه ها

حجت‌الاسلام والمسلمین محمودرضا جمشیدی قائم مقام حوزه‌های علمیه کشور گفت: از نظر شورای عالی حوزه، تشکیل مدیریت‌های استانی به صلاح پیشرفت و تقویت حوزه است.

وی ادامه داد: سیاست‌گذاری کلان حوزه بر عهده شورای عالی حوزه است و

سیاست‌گذاری‌ها در سطوح عالی و هدایت و نظارت بر اجرای این سیاست‌ها بر عهده ستاد عالی حوزه و مرکز مدیریت حوزه علمیه است و فعالیت‌های اجرایی در سطح پایین تر به مدیریت‌های استانی واگذار شده است.

جمشیدی افزود: مدیریت استان‌های قم، مشهد، اصفهان و تهران چهار مرکز مدیریت سطح ۱ مدیریتی هستند و سایر استان‌ها در سطح ۲ مدیریتی قرار دارند.

خیابان آیت‌الله‌ها

گشتی در

خیابان صفاییه قم

سید مرتضی ابطحی

اگر از معادلات درون قم خبر نداشته باشیم پذیرش این‌که بیشتر گرایش‌های اصلی دینی و سیاسی کشور را می‌توان در یک خیابان هشتصدم طباطبایی هم کمی آن‌طرف‌تر است. آثار علامه طباطبایی هنوز هم به عنوان یکی از اقطاب فلسفه و تفسیر در قم مورد بررسی قرار می‌گیرد. دفتر آیت‌الله گرامی نیز در همان نزدیکی است. او به اصلاح‌طلبان گرایش بیشتری دارد و استخاره‌های قرآنی او مشهور و مورد اقبال همگان است.

دفتر مرحوم آیت‌الله العظمی بهجت در نزدیکی منزل قدیم علامه قرار دارد. آیت‌الله بهجت که سال گذشته دار فانی را وداع گفت به خاطر سیر عرفانی خود جذباتی دو چندانی به مرجعیت بخشیده بود.

روبه‌روی دفتر آیت‌الله العظمی بهجت، دفتر آیت‌الله مسلم ملکوتی قرار دارد. وی البته از مراجع سرشناس نیست و در دهه نخست انقلاب امام جمعه تبریز بوده است.

چند قدم دورتر از دفتر آیت‌الله بهجت دفتر مرحوم آیت‌الله سید محمد محقق داماد قرار گرفته. سید محمد محقق داماد، داماد آیت‌الله حائری یزدی -موسس حوزه علمیه قم- بود و از

همین روی به داماد ملقب شد. سید محمد محقق داماد از اساتید برجسته علم اصول فقه بود و درس وی از دروس نخیه‌پرور به شمار می‌رفت. امروز فرزند سید محمد، یعنی آیت‌الله دکتر سید مصطفی محقق داماد اساتید برجسته رشته حقوق در دانشگاه است. سید مصطفی قم را ترک کرده است اما فرزند بزرگ آیت‌الله داماد، یعنی آیت‌الله سید علی محقق داماد، پیت پدر را زنده نگه داشته

است و هنوز هم به رسم دیرینه‌ای که از زمان مرحوم داماد بوده است، روزهای جمعه مراسم روضه در این بیت برقرار می‌گردد. سید علی محقق داماد، همچون پدر از اساتید برجسته فقه و اصول دوره خارج دروس حوزه به شمار می‌رود. در انتهای کوچه بن‌بستی که در کنار دفتر آیت‌الله محقق داماد قرار دارد، منزلی قدیمی است که دفتر و محل تدریس آیت‌الله مددی است. آیت‌الله مددی از بستگان آیت‌الله هاشمی شاهرودی و از عالمای خوش‌فکر و صاحب‌نظر قم به شمار می‌رود.

مرحوم آیت‌الله سید محمد وحیدی که از مراجع مورد اقبال آذری‌زبان بود و در اوایل دهه هشتاد درگذشت؛ دفتر و حسینیه وی که در ابتدای کوچه آیت‌الله مددی قرار گرفته، همچنان فعال است.

از کوچه اصلی که بیرون برویم، مدرسه حجتیه را می‌توانیم در همان نزدیکی ببینم. مدرسه‌ای که معماری آن را علامه طباطبایی انجام داد. این مدرسه که از مدارس تاریخی حوزه محسوب می‌شود به دستور آیت‌الله حجت کوه کمراه‌ی ساخته شد. عالمان سرشناسی همچون آیت‌الله بهشتی، آیت‌الله شیخ علی تهرانی، آیت‌الله جوادی آملی، امام موسی صدر و… در این مدرسه تحصیل نمودند. مرقد آیت‌الله حجت

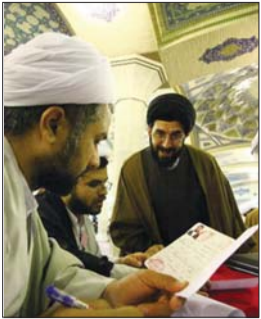
طلبه‌ها رای دادند

ششمین دوره انتخابات مجمع نمایندگان طلاب و فضلالی حوزه علمیه قم ۲۸ آبان در مدرسه فیضیه برگزار شد.

در این دوره ۲۱۶ نفر برای کسب ۱۵۰ کرسی این مجمع که به مثابه یک پارلمان صنفی عمل می‌کند با یکدیگر رقابت کردند و در برخی حوزه‌ها به دلیل کمبود کاندیدا امکان رقابت وجود نداشت.

برگزار کنندگان انتخابات از شرکت حدود نه هزار طلبه (از مجموع بیش از چهل هزار طلبه مقیم قم) در این انتخابات خبر می‌دهند.

برخی طلاب و روحانیون از رد صلاحیت‌های سلیقه‌ای در این دوره گل‌مند بودند.

جایگاه خود را پیدا کرد. تفسیر نمونه یکی دیگر از کارهایی است که تحت نظر آیت‌الله مکارم تنظیم شد. علی‌رغم اشکالات وارد بر این تفسیر، هنوز هم یکی از منابع عامه رجوع به معنای قرآن محسوب می‌شود. این مرجع تقلید البته تنها به تفسیر نمونه و مکتب اسلام بسنده نکرد. کوچه جنب دفتر آیت‌الله دو مدرسه جزوی امام علی، امام حسن و امام حسین قرار گرفته است. که سومین مدرسه به طور تخصصی به آموزش علوم قرآنی برای طلاب اختصاص داده شده است.

دفتر و حسینیه آیت‌الله عبدالکریم موسوی اردبیلی دومین رییس دستگاه قضایی جمهوری اسلامی و از مراجع تقلید متمایل به اصلاح‌طلبان نیز در میانه خیابان صفاییه قرار دارد. وی در این مکان به تدریس فقه و اصول می‌پردازد.

چند قدم رسیده به کوچه یگدلی تابلوی دفتر آیت‌الله علوی گرگانی زده شده است. علوی گرگانی از مراجعی است که به تازگی در قم مطرح شده است و هنوز چندان شناخته شده نیست.

یگدلی، نام کوچه‌ای است در نزدیکی دفتر آیت‌الله علوی گرگانی قرار دارد. حدود ۵۰۰ متر پایین‌تر در همین کوچه، دفتر آیت‌الله حسین نوری همدانی قرار گرفته است. نوری همدانی از روحانیون انقلابی است که از باران امام خمینی محسوب می‌شود. وی از مراجعی است که نام وی در فهرست سال ۱۳۷۳ مراجع تقلید مورد تایید جامعه مدرسین قرار نداشت، اما گمانه‌زنی‌ها حاکی از آن است که وی نیز به عنوان یکی از مراجع جائزالتقلید به زودی از سوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم مطرح خواهد شد.

آیت‌الله حسین وحید خراسانی در انتهای یکی دیگر از کوچه‌های میانی خیابان صفاییه زندگی می‌کند. دفتر این آیت‌الله نیز در کنار منزلش است. سخنرانی‌های آتشین وحید خراسانی در آبادان و پس از آن در تهران و حسینیه ارشاد هنوز هم جزئی از خاطرات قدیمی‌ها است. آیت‌الله وحید خراسانی در طول روز ۲ درس عمومی‌دارد که صبح و عصر برگزار می‌شود. درس صبح آیت‌الله وحید شلوغ‌ترین درس در حوزه محسوب می‌شود. به طور متوسط در هر جلسه درس ایشان حدود ۲ تا ۳ هزار طلبه شرکت می‌کنند. وحید خراسانی در سخنان خود انتقادهای فراوانی علیه بزرگان اهل سنت اتخاذ می‌کند و از این جهت وحید جزء مراجع سنتی قم قلمداد می‌شود. وی که امروز ۸۸ سال دارد، از جمله پایه‌گذاران نهضت زنده کردن سالروز شهادت حضرت زهرا است. آیت‌الله در این روز و در روزشهادت امام صادق(ع) با پای برهنه، پیاده از دفتر خود تا حرم حضرت معصومه در بین دسته عزادار حاضر می‌شود.

در بخش انتهایی این خیابان، دفتر آیت‌الله خامنه‌ای قرار دارد. دفتری که در کنار خود حسینیه امام خمینی را نیز جای داده است. این محل قبلا به آیت‌الله موسوی اردبیلی تعلق

جهان‌فرهنگ

روزنامه جهان اقتصاد -سال هجدهم - شماره ۳۳۷۸ - یک‌شنبه ۲۱ آذر ۱۳۸۸ - ۳۱ ذی‌الحجه ۱۴۲۰

دین و حوزه

یاد

استاد اعظم

علی اشرف فتحی

علی اشرف فتحی در مراسم ترحیم آیت‌الله العظمی سید محمد محقق داماد

آیین چهل و یکمین سال درگذشت مرحوم آیت‌الله العظمی سید محمد محقق داماد یکی از بزرگ‌ترین علمای حوزه علمیه قم هفته گذشته در بیت وی در قم برگزار شد. در این مراسم که هرساله در ایام شهادت امام جواد (ع) برگزار می‌شود، برخی از شاگردان مرحوم آیت‌الله داماد از جمله حضرات آیات عظام شبیری زنجانی، مکارم شیرازی، جعفر سبحانی و همچنین حجت‌الاسلام والمسلمین سید حسن خمینی شرکت می‌کنند و سخنرانان و مداحان به ذکر فضایل اهل بیت می‌پردازند.

این دانشمند بزرگ شیعی از علمای انگشت‌شماری است که حوزه درسی پرنمری داشته است. تدریس وی به گونه‌ای بود که فقط طلاب مستعد و درس‌خوان قم می‌توانستند از آن بهره ببرند. از همین رو شرکت در درس خارج وی از افتخارات دوران تحصیل بسیاری از بزرگان کنونی حوزه بوده است. مرحوم داماد که از شاگردان خاص و مورد عنایت موسس حوزه علمیه قم مرحوم آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی بود، پس از آن‌که داماد شیخ شد، به "سید محمد محقق داماد" شهرت یافت.

وی که پرورش یافته حوزه علمیه یزد بود، پس از ورد به قم در کنار امام خمینی و مرحوم آیت‌الله اراکی و … از شاگردان ویژه مرحوم حاج شیخ عبدالکریم می‌شود. پس از درگذشت موسس حوزه نیز حوزه درسی وی رونق می‌گیرد. بیان دشوار و فنی وی سبب می‌شد که تنها طلاب ویژه قم به درس وی بروند. از مراجع کنونی می‌توان به حضرات آیات منتظری، شبیری زنجانی، مکارم شیرازی، موسوی اردبیلی و نوری همدانی اشاره کرد که شاگرد وی بوده‌اند. همچنین بزرگانی همچون استاد مطهری، امام موسی صدر، دکتر بهشتی، مرحوم آیت‌الله شیخ مرتضی حائری یزدی، مرحوم آیت‌الله مشکینی، مرحوم آیت‌الله سید مصطفی

داشت و در اوایل رهبری آیت‌الله خامنه‌ای به دفتر ایشان فروخته شد. دفتر آیت‌الله خامنه‌ای چهارشنبه شب‌ها پذیرای درس اخلاق آیت‌الله مصباح یزدی است که بیشتر، طلبه‌های جوان پای درس ایشان حاضر می‌شوند. دفتر رهبری را حجت‌الاسلام و المسلمین ملکا مدیریت می‌کند. آیت‌الله خامنه‌ای گه‌گاه به طور سرزده به قم می‌آیند و علاوه بر زیارت حرم حضرت معصومه، سری به این دفتر می‌زنند.

حاشیه‌ها

احتمالا تا این جای این نوشته، تصورتان از خیابان آیت‌الله‌ها، چیزی مشابه واتیکان شده است. قضایی استریل که تحت سیطره نیروهای روحانی قرار دارد. اما این تصویر کاملی از واقعیت خیابان صفاییه قم نیست.

توجه ویژه عالمان دینی به این خیابان، بیشتر به خاطر نزدیک بودنش به حرم حضرت معصومه و دسترسی آسان به مدرسه فیضیه و دیگر مدارس علمیه مرکز شهر بوده است.

خیابان صفاییه به همان میزان که برای آیت‌الله های سنتی جذباتی دارد، برای جوانان امروزی قم هم جذاب است. نزدیک دفتر آیت‌الله خامنه‌ای، تنها پارک بزرگ مرکز شهر بوستان نجمه" قرار گرفته است که معمولا پاتوق جوانان است. جایی که تا کمی پیش‌تر، ابتدای آن تابلویی داشت که سمت راست را برای استفاده آقایان و سمت چپ را برای خانم‌ها و خانواده‌ها معرفی می‌کرد. در مسیر خیابان صفاییه نمازهاه‌ی مختلف و مجتمع‌های تجاری به چشم می‌خورد. اگر در خیابان صفاییه می‌شود به راحتی به دفتر بیشتر مراجع مطرح سر زد، می‌شود به آسانی آخرین مدهای لباس را هم پیدا کرد، از وضعیت بازار جواهرات با خبر شد، تجهیزات رایانه را تهیه کرد و در مراکز اینترنت پرسرعت برای خطوط ADSL نام نویسی نمود یا جدیدترین مدل‌های تلفن همراه را قیمت کرد. حتی سازفروشی هم در این خیابان پیدا می‌شود. خلاصه آن‌که واقعیت خیابان صفاییه قم نمونه کاملی است از زندگی مسالمت آمیز روحانیت سنتی با جوانان مدرن.

* پیش از انقلاب، نام این خیابان "صفاییه" بود. در جریان اعتراض روحانیون در توهین به امام خمینی، در ۱۹ دی ۱۳۵۶ گروهی از مردم و روحانیون از دفتر آیت‌الله نوری همدانی اقدام به برگزاری راهپیمایی کردند. این راهپیمایی در چهار راه بیمارستان با برخورد مسلحانه نیروهای انتظامی حکومت مواجه شد و در نتیجه عده‌ای به شهادت رسیدند. به همین خاطر پس از انقلاب نام رسمی این خیابان به "شهدا" تغییر یافت اما در گویش مردم هنوز هم به خیابان صفاییه شهرت دارد.

** بیوت جمع بیت است به معنی خانه. در اصطلاح طلبگی به دفتر یک آیت‌الله "بیت" نیز گفته می‌شود، مانند بیت امام خمینی …

خمینی، مرحوم آیت‌الله ربانی شیرازی، آیت‌الله جوادی آملی، آیت‌الله طاهری اصفهانی و ده ها استاد برجسته دیگر از شاگردان این عالم بزرگ شیعی بوده‌اند.

آیت‌الله جوادی آملی نیز درباره استادش چنین می‌گوید: "در آغاز ورود به حوزه علمیه قم به درس‌های خارج فقه اساتید و علما سر زدم و از میان درس‌های فقه، تنها درس خارج فقه مرحوم استاد آیت‌الله حاج سید محمد محقق داماد (رضوان الله تعالی علیه) را از همه آن دروس قوی‌تر و عمیق‌تر و مطلوب نظر دیدم؛ زیرا ایشان فراغت خوبی داشتند و برای درس، تتبع کافی و مطالعه لازم را به عمل می‌آوردند. لذا محضر ایشان را حدود ۱۲ الی ۱۳ سال درک کرده و استفاده کردم".

همه شاگردان این استاد بزرگ حوزه از فنی بودن تدریس وی و تسلط شگرفش بر علوم حوزوی سخن می‌گویند. امری که درباره کمتر استادی شنیده شده است. امام موسی صدر همواره شاگردی مرحوم محقق داماد را از افتخارات دوره تحصیل خود می‌دانست. داماد را می‌توان از نخبه‌پرورترین استادان حوزه قم در قرن اخیر دانست. اگرچه به دلیل عدم فعالیت سیاسی، چندان بین توده مردم شهرت نیافت. دو فرزند مرحوم داماد (حضرات آیات سید علی و دکتر مصطفی محقق داماد) نیز از علما و استادان برجسته حوزه و دانشگاه شمرده می‌شوند.